

Complex afvalbeleid doet gemeenten samenwerken

De Universiteit Gent onderzocht in detail de evolutie van de organisatie van de afvaldienstverlening in één regio binnen Vlaanderen. De conclusie? Hoe complexer het afvalbeleid werd, hoe meer gemeenten steun zochten bij elkaar en bij de markt.

Lokale besturen spelen een prominente rol als dienstverleners van afvalbeleid. Het is een taak waarmee Vlamingen dagelijks en in al hun levensfasen in aanraking komen. De recente coronacrisis stelde dat extra scherp: er moest meer huishoudelijk afval worden opgehaald en verwerkt en aan de recyclageparken stonden bij momenten lange files. Zoals voor de uitvoering van tal van taken hebben lokale besturen de keuze uit diverse vormen van dienstverlening. Zo kunnen ze de uitvoering in eigen beheer houden, maar ook kunnen ze opteren voor verzelfstan-

diging, intergemeentelijke samenwerking, uitbesteding, PPS of privatisering. Het afvallandschap anno 2020 wordt voornamelijk gekenmerkt door intergemeentelijke samenwerking en uitbesteding. Vooral voor de huis-aan-huisinzameling en de afvalverwerking is dat het geval. Nog maar weinig gemeenten in Vlaanderen voeren deze taken uit in eigen beheer. Vanuit deze vaststelling onderzocht de UGent de evolutie van dienstverleningsvormen voor huis-aan-huisinzameling in negen gemeenten over de periode 1962-2020 en zocht ze ook naar een verklaring voor die evolutie.

De onderzoekers baseerden hun resultaten op een uitgebreide documentanalyse: 3003 gemeenteraadsverslagen, 1380 verslagen van de afvalintercommunale en dertig interviews met politici en ambtenaren. Ze formuleren drie relevante inzichten.

De grote evolutie

Het is duidelijk dat het afvalbeleid de voorbije zestig jaar bijzonder complex is geworden. Terwijl het beleid in de jaren 1960 en 1970 nog vooral gekenmerkt werd door een beperkte huis-aan-huisinzameling en storten, evolueerde dit vanaf de jaren 1980 naar meer verbranding. Vanaf de jaren 1990 maakte het een nog grotere stap vooruit: door de introductie van selectieve huis-aan-huisinzameling en recyclageparken werd de omslag gemaakt naar meer recyclage en hergebruik. Vandaag is er ook steeds meer aandacht voor preventie van afval via allerlei communicatie- en sensibiliseringsacties en lokale subsidies.

Meer en meer samenwerken

Een tweede element betreft de evolutie van het gebruik van dienstverleningsvormen voor de huis-aan-huisinzameling. In de loop van de tijd kozen gemeenten meer voor intergemeentelijke samenwerking ten nadele van uitbesteding aan de markt en de uitvoering in eigen beheer. In de jaren zestig en zeventig, toen het gebied van de negen onderzochte gemeenten vóór de groot-schalige fusieronde nog 39 gemeenten omvatte, werkten liefst 35 van de 39 gemeenten nog met uitbesteding. Gemeenten die de ophaling in eigen beheer uitvoerden, waren relatief grote gemeenten die ook een zekere vorm van toerisme kenden.

Toen de ophaling steeds duurder en intensiever werd door onder meer de bevolkingsgroei maar ook door de hoeveelheid op te halen afval, kwam binnen de gemeenten en de centrale overheden (vooral de provincie en de federale overheid) al snel het debat op gang hoe ze zich het best konden organiseren. Bovendien geraakten de stortplaatsen vol, waardoor beleidsma-

kers de eerste initiatieven namen voor de bouw van afvalverbrandingsinstallaties. Vanaf de jaren tachtig kozen de gemeenten gradueel, en in verschillende snelheden, voor intergemeentelijke samenwerking met als uiteindelijk resultaat dat anno 2020 elke gemeente in dit onderzoek de voorkeur geeft aan intercommunale uitvoering.

Groeiende uitdagingen en kosten

Hoe valt die evolutie nu te verklaren? De gemeentelijke keuzes voor intergemeentelijke samenwerking en uitbesteding zijn sterk beïnvloed door een samenspel van institutionele, economische en organisatorische factoren. Vooral de evolutie van het afvalbeleid (institutionele factor) bleek doorslag-

gevend te zijn. In de jaren 1960 en 1970 beschikten de gemeenten niet over de organisatorische capaciteit (personeel en/of fysieke uitrusting zoals ophaalwagens) en economische draagkracht om zelf huis-aan-huisinzameling uit te voeren, wat deels ook de reden was dat de centrale overheid fusies oplegde in de jaren 1970. Dit logistieke probleem, in combinatie met de evolutie van het afvalbeleid en de bijhorende steeds grotere uitdagingen (zoals het verbod op storten, de grotere hoeveelheid op te halen afval, de invoering van selectieve inzameling, maar ook meer recent de switch naar steeds meer toepassing van het principe 'de vervuiler betaalt'), leidde ertoe dat gemeenten hun heil zochten in uitbesteding aan

de markt en intergemeentelijke samenwerking. Dat het afvallandschap vandaag vooral deze twee dienstverleningsvormen kent voor huis-aan-huisinzameling, is dus in grote mate terug te brengen tot de steeds grotere wordende uitdagingen en de daarmee gepaarde investeringen in de loop van de tijd. Gezien de ambitie om onder meer de (rest)afvalcijfers per inwoner te blijven verlagen en de strijd tegen zwerfvuil en sluikstort op te voeren, zal het de komende jaren belangrijk blijven dat de lokale besturen elkaar blijven vinden en versterken. ■

DRS. DAVID VOS (DAVID.VOS@UGENT.BE) EN
PROF. DR. JORIS VOETS ZIJN BEIDEN WERKZAAM AAN DE UGENT
(VAKGROEP BESTUURSKUNDE EN PUBLIEK MANAGEMENT)

Huishuifophaling in Moerkerke in de jaren 1960.

Wenst u als bedrijf of organisatie uw producten of diensten voor te stellen aan alle Vlaamse lokale besturen?

Dan is het maandblad **Lokaal** het ideale medium.

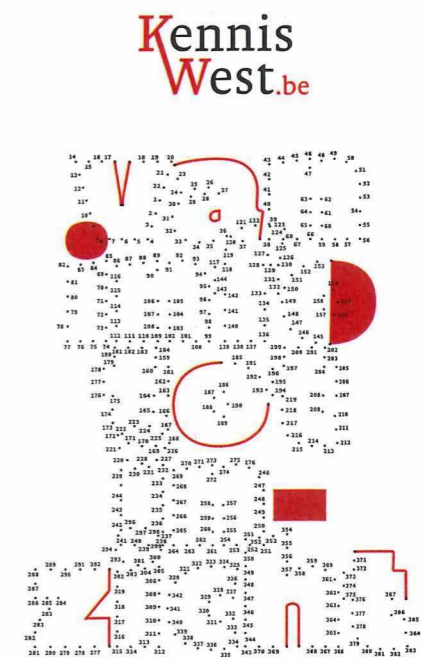
Direct en doeltreffend!

Voor meer informatie en tarieven

Peter De Vester
03 326 18 92
peter@moizo.be

Moizo
beresterk in communicatiewerk

www.moizo.be

PROFESSIEONEL OP ZOEK NAAR INFO OVER WEST-VLAANDEREN?

KennisWest is dé digitale informatiebron voor wie zoekt naar de grote lijnen of de puntjes graag op de 't' zet. Met gerichte informatie voor je werplek, beleidsvoorbereiding of onderzoeksactualiteit over West-Vlaamse sociaal-economische topics. Ontdek de kwaliteitsvolle selectie, persoonlijke updates en slimme zoekfuncties.

Samen van info tot inzicht in enkele kliks?
kenniswest.be

west-vlaanderen
de getuiven provincie